

Fransa'nın Mısır saldırısı ikili ilişkileri derinden sarsmış ve güvensizliğin kökleşmesine neden olmuştur. Bu husus diplomatik ilişkilerde kendini her daim göstermiştir. Babiâli bunda da haksız değildir. Nitekim çok geçmeden asi Vali Mehmet Ali Paşa'nın Mısır'da başlattığı isyanda Fransa tekrar Mısır ile ilgili planlarını uygulama fırsatı kollamaya başlamış ve bir Osmanlı iç meselesi olan konu uluslararası plana taşınmıştır. İngilizlerin önünü kesmek için Mısır'a yerleşerek koloni kurmayı hedeflemişse de bunda başarılı olamamıştır. İngiltere bu tarihten sonra Mısır ile daha alakadar olmaya başlamış ve Akdeniz'de ticaret güvenliğini sağlama alma ve Fransa'nın bölgede hâkim güç olmasını engelleme yolunda politikalar takip etmeye başlamıştır.

Kaynakça

Koloğlu Orhan, "Fransız devrimi ve Osmanlı diplomasisi", *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 yıllık süreç sempozyumu bildirileri*, Ankara, TTK, 1997, s. 16.

Driault Edouard, *La politique orientale de Napoléon, Sébastiani et Gardane, 1806-1808*, Paris. Edition Félix Alcan, 1904.

Quai d'Orsay arşivi, Turquie serisi, memoires et documents, c. XIV, Notion sur l'état actuel de l'Empire otoman adlı not.

Lentz Thierry, *Le 18 Brumaire, Les coups d'Etat de Napoléon Bonaparte*, Paris, ed: Jean Picollec, 1997, s. 146.

Künzi Frédéric, *Bonaparte et l'Egypte*, Paris, ed: Favre, 2005.

Cours politique et diplomatique de Napoléon Bonaparte, recueil de traités, actes, mémoires, décrets, ordonnances, discours, proclamations, extrait de moniteur- Lewis Goldsmith- notaire, Londra, imprimerie de R. Juigné, 1816.

Cherfils Christian, *Bonaparte et l'Islam*, Studley U.K, Alcazar publishing, premiere edition 1914, 2005.

Karal Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, Ankara, TTK yayınları, c.1, dizi XIII, s. 26-27.

Vlad Coragiale, *La politique des grandes puissances et la question d'Egypte 1875-1882*, Cenevre, 1947.

Sabry Mustafa, *La question d'Egypte, depuis Bonaparte jusqu'à la révolution de 1919*, Paris, Association Egyptienne de Paris, 1920.

Ahmed Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet Osmanlı Tarihi*, İstanbul, Üçdal neşriyat, s. 638-639.

Thobie Jacques, *La France, l'Europe et l'Est Méditerranéen depuis deux siecle, Economie, finance, diplomatie*, İstanbul, Isis edition, 2007.

(İsimsiz), *L'Empire ottoman 1839-1877, l'Angleterre et la Russie dans la question d'Orient*, Paris, edition E. Dentu, 1877.

Vinot François, *La présence française et britannique de 1838 a 1850 dans le Proche-Orient ottoman, échange et influence*, doktora tezi, Science humaines, Strasbourg Üniversitesi, c.1, 1995.

Sabry Mustafa, *L'Empire égyptien sous Muhammed Ali et la question d'Orient (1811-1849)*, Paris, doktora tezi, 1930.

Khan Alaeddin, *l'opinion française et la question d'orient pendant les campagnes d'İbrahim Pacha en Syrie de 1831 a 1833*, faculté de lettre de l'université de Paris, these de doctorat, 1938.

Tekindağ Şehabeddin, "Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığı Altında Bonaparte'ın Akka Muhasarası", *Tarih Dergisi*, s.15.

Giovanni Fantin Minotto, *Histoire de l'Empire otoman*, Paris, t.3, 1609.

Efe Ayla, “ Silistre Eyaletinde Osmanlı-Rus Savaşları, Küçük Kaynarca’dan Berlin’e”, *Ankara Üniversitesi OTAM yayınları*, sayı: 19, 2006.

Loules Dimitris;çev. Kaya Selda “Fransız Devrimi’nin Yunanistan’daki Etkisi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi* Cilt: 15 Sayı:26 Yayın Tarihi: 1991, s. 291-296.

Bruun Geoffrey, “ The Balance Of Power During The Wars 1792-1814”, *The New Cambridge Modern History, c. IX, War and Peace in an Age of Upheaval1793-1830*, Cambridge, Ed: C. W. Crawley, 1969, s. 250-274.

Gezer Ömer, *Osmanlı Diplomasisinde Denge Politikaları 1774-1829*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı basılmamış yüksek lisans tezi, 2006.

Kutluoğlu Muhammed Hanefi, “Tanzimat Dönemi Osmanlı-Fransız Siyasi ve Diplomatik Münasebetleri” Editörler: ,Mehmet İpşirli, F. Emecen, P. Dumont, M.H. Kutluoğlu, Y. Demir, *Kanuni’den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslar arası Kolokyumu 2010*, İstanbul, Mostar Yayıncılık 2012.

Çınar Tuba, *Süveyş Kanalı’nın Açılması ve Osmanlı Dış Politikasındaki Önemi 1869-1882*, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Bilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, 2008.

Yalçınkaya Alaaddin, “ III. Selim ve II. Mahmut Dönemleri Arası Osmanlı Dış Politikası”, *Türkler*, editör Hasan Celal Güzel, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, c. 12, 2002.

Stanford Shaw, “ Sultan III. Selim ve Sultan II. Mahmut Dönemleri, ed: H. Celal Güzel, *Genel Türk Tarihi, c.7*, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 119-151.

Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih 1789-2001*, 2008.

Kamuran Şimşek, *Tarih-i Cevdet’e Göre Napolyon Ve Mısır Meselesi*, Denizli, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Basın-Yayın Organlarındaki Özdenetim Uygulamalarının Habercilik Üzerindeki Etkilerine Eleştirel Bir Bakış

A Critical Application On the Effects of Auto-Control Reporting in Units of the Press

Arş. Gör. Mehmet GÜL*

Özet :

Teknolojinin gelişmesi ve kitle iletişim araçlarının dönüşmesiyle birlikte, haber alma sürecinin önemi artmıştır. Basın-yayın organları aracılığıyla insanlara sunulan haberlerde, etik kurallar, doğruluk ve güvenilirlik büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple, medyanın kontrolü ve haber oluşturma sürecinde, yaşanan olumsuzlukların önüne geçebilmek için özdenetim fikri oluşmuştur. Kurum içi ve kurum dışı kurulan yapılarla, çeşitli özdenetim mekanizmaları oluşturulmuştur. Böylece ideal medya ortamı oluşturularak, halkın güvenilir ve doğru haberlere ulaşması hedeflenmiştir. Bu çalışmada, Türkiye'deki basın-yayın organlarındaki özdenetim uygulamaları ele alınacaktır. Bu uygulamaların haberciliğe etkileri, eleştirel bakış açısıyla değerlendirilecektir. Dört ulusal televizyon kanalının yöneticileriyle yapılan mülakatlar sonucu, özdenetim uygulamalarının habercilik üzerindeki etkileri tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Basın-Yayın Organları, Habercilik, Özdenetim

Abstract :

The importance of news-learning process has been rising through the development of technology and the transformation of the mass media. Presented to the people through the news media organs, ethics, integrity, and reliability is of utmost importance. For this reason, the idea of auto-control of media occurred in order to avoid the negative effects in the news production process. Various control mechanisms have been established by foundation of internal and external institution. Thus, by making ideal mediaspace, it is aimed that, the people could reach reliable and accurate reports of an ideal environment in the media. In this study, auto-control practices in press-release sector in Turkey will be discussed. The effects of these practices journalism and critically evaluated. Interviews with executives from four national television channels, reporting on the effects of auto-control practices will be discussed.

Keywords: Press-Release Sectors, Reporting, Auto-control

* Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Görevlisi

1. Giriş

Toplumsal yaşam içerisinde, kitle iletişim araçlarının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Günlük hayatın vazgeçilmez unsurlarından olan bu araçlar sayesinde; anlık paylaşımlarda bulunulmakta, yaşanan her gelişmeden anında haberdar olunmaktadır. Bu kitle iletişim araçlarından biri olan televizyonun özellikle aile hayatımızdaki önemi ise, giderek artmaktadır. Çünkü aileler habere en kolay televizyon aracılığı ile ulaşmaktadır. Günün önemli bir bölümünü ekran karşısında geçiren insanlar için televizyon, hem siyasi hem de kültürel gündemi belirlemesi açısından, büyük önem taşımaktadır. Televizyonda yer alan programlar, özellikle de haber programları aracılığıyla insanlar, ülke ve dünya gündemine dair bilgileri almakta, ekrana sunulan görüntüler doğrultusunda, hayata ve olaylara bakış açılarını şekillendirmektedir.

İnsanların inanarak okuyup seyrettiği ve düşünce dünyalarını önemli ölçüde etkilediği varsayılan haberler, bu bakımdan üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir alandır. Kaynağı belli, güvenilir ve doğru bilgiyi anında izleyenlere aktarmak; dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmadan demokrasi ve insan haklarını gözeterek haber yapmak; milli birlik ve beraberlik ruhunu zedeleyici, yanıltıcı, yönlendirici, şiddeti haklı gösteren ve özendiren haberlere yer vermeden, halkın bilgi edinme ve haber alma ihtiyacını karşılamak haberciliğin olmazsa olmazlarındandır.

Yaşanan teknolojik gelişmeler ve dönüşümler, her alanda olduğu gibi basın ve yayın organlarındaki haberciliği de etkilemiştir. Neredeyse hemen her insanın elinde bulunan teknolojik cihazlar sayesinde, meydana gelen bir olayın görüntü-sü-sesi kaydedilmekte, haber için görsel ve işitsel içerik anında oluşturulabilmektedir. Fakat yaşanan bu gelişmelerin olumlu katkıları olduğu gibi olumsuz etkileri de olmuştur. Özellikle 2000'li yılların başında; habercilik adı altında özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi, temel hak ve özgürlüklerin göz ardı edilmesi, maddi ve manevi çıkarların haberin önüne geçmesi, haberde önde olma şehvetinin yalan ve manipüle haberlerin oluşmasına yol açması, magazinellerin haber içeriğinde yoğun bir biçimde verilmesi, günümüz haberciliğinin eleştirilmesine neden olmuştur.

Gazetecilik etik ve ahlak ilkeleri gözetilmeden oluşturulan haberler, hem ulusal hem de uluslararası gerginliklere, olumsuz hadiselerle neden olabilmektedir. Ekonomik ve siyasi gücü elinde bulunduran kesimlerce kullanılan medya ve bundan payını alan habercilik, insanların yanlış bilgilendirilmesinden hak ihlallerine kadar çeşitli olaylara neden olmuştur. İşte bu sebeple, yaşanan bu olumsuzlukların önüne geçebilmek için çeşitli denetim mekanizmaları oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar neticesinde, medyanın özdenetimi fikri ortaya çıkmış, kurum içi ve kurum dışı oluşturulan yapılarla, yaşanan olumsuzlukların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Kurulan özdenetim mekanizmalarıyla, haberin kalitesini artırmak temel esas olmuş, ideal medya ortamı oluşturularak halkın güveni kazanılmaya çalışılmıştır.

2. Haber ve Habercilik Kavramına Bakış

Haber, insanları bilgilendiren, eğiten, eğlendiren, üzen ve sevindiren bir medya içeriğidir. Haberde amaç, meydana gelen herhangi bir olayın kitlelere aktarılmasıdır. O halde haber 'olay'dır. Olay ise çeşitli olguların, belirli bir zaman ve mekânda meydana gelmesidir. Olay, olmuş, yaşanmış ve ortaya çıkmış bir durumdur. Dolayısıyla 'olay'ı geniş anlamda düşünmek gerekir. Olay, bir eylemin yanı sıra bir söylem de olabilir. Ancak olay, gözlemleyen varsa haber olmaya adaydır. Gözlemleri duyumları iletmek ise haber üretmektir (Girgin, 1998: 13). Tokgöz; "haberi, genellikle bir olaya, bir fikre ya da bir soruna dayandırıp bunların haberin hammaddesini oluşturduğundan, haberin bir özet niteliği taşıyarak zamana ve mekâna uygun olması gerektiğinden" (Tokgöz, 2012: 235) bahseder.

İnsanoğlunun var olduğu günden bugüne doğasında olan merak ve öğrenme isteği, haberin ortaya çıkışında büyük etkindir. Çevresindekilerle iletişim kuran, etkileşim içerisinde bulunan insan için haber ve haberleşme olgusu hep var olmuştur. Var olanı bilme, öğrenme isteği haberleşme kavramının içerisindeki en temel noktalardan biridir. Dolayısıyla "haber, bilginin en eski ve en temel biçimlerinden biridir" (Roshco, 1975: 14) diyen Roshco için haber kavramının en küçük yapı taşı, bilgidir diyebiliriz.

Haberler, insanoğlunun fikir dünyasında en fazla yararlandığı öğelerden biridir. Bu öğe kişinin ve toplumların ileriye görmesinde, doğruları seçmesinde, eleştirel bir bakış açısına sahip olmasında, bireysel ve toplumsal ahlakın yerleşip pekişmesinde sürekli olarak etkin bir rol üstlenmektedir (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 24). Matelski haberin bir karar verme süreci olduğundan bahsedip devam eder; öncelikle muhabirin kendi hayal dünyasına göre algıladığı bir olay söz konusudur. İkinci aşamada, her biri bilinçli ve bilinçsiz olarak neyin gösterileceğine karar veren editörlere ve yönetime gider. Üst yönetim, reklamcılar, devlet yetkilileri çoğunlukla bilinçli karar verme sürecine dâhil olurlar. Haberın montajlanmasından sunucuya gelinceye kadar bir başka seçici karar daha işin içine karışır. Burada habere ayrılacak süre önemlidir. Sonrasında sunucular, kendi taraflılıklarını, ses tonlarıyla, mimiklerle vb. yollarla habere yansıtırlar. Son olarak haberi izleyen insanlar da neyin önemli olup olmayacağına kendi inançları ve değer yargılarıyla karar vererek seçim yaparlar (Matelski, 1996: 20-21).

Toplumu ilgilendiren, etkileyen olayların halkın anlayabileceği şekilde haberlerde yer verilmesi, televizyon haberciliğinde son derece önemlidir. Günümüzde televizyonlarda haber içerikleri giderek görüntü odaklı hale gelmiştir. Bol resimli gazetelerin gördüğü ilgiden sonra teknolojinin gelişmesiyle birlikte görüntü ağırlıklı televizyon haberciliği de önem kazanmıştır (MEB, 2008: 14). Çünkü televizyon haberleri görüntüye bağımlıdır. Bu da izleyenlere somutlama imkânı verir. Haber içerisinde alt yazı, özel ses ve görüntü efektleri belli bir akış içerisinde kullanılır. Ayrıca televizyon haberlerinde canlı yayın yapma şansının olması haberlerin inandırıcılığını artırır (Ertan, 2011: 35). Olayın geçtiği anda olayla beraber canlı görüntünün de verilmesi izleyenler tarafından haberin daha güvenilir daha ciddi ve daha tutarlı olduğu düşüncesini pekiştirmektedir (Şeker, 2007: 43).

3. Basın-Yayın Organlarındaki Özdenetim Uygulamaları

Ülkemizde basın-yayın organlarındaki özdenetim uygulamalarına baktığımızda karşımıza; Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Basın Konseyi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Medya Etik Konseyi, Medya Derneği, Ombudsmanlık ve Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi çıkar. Bunlardan Türkiye Gazeteciler Cemiyeti; gazete, dergi, radyo ve televizyon gibi yazılı, işitsel, görsel ve elektronik iletişim alanlarını kapsayan gazetecilik mesleğini, mesleğin geleneklerini, ahlak ilkelerini korumak, herkesin bilgi edinme, gerçekleri öğrenme hakkının bir aracı olan iletişim ve düşünce özgürlüğünü sağlamak, gazetecilerin meslek içerisinde etik ilkeler doğrultusunda madden ve manen ilerlemesini sağlamak adına faaliyet göstermektedir.¹ Bu kapsamda cemiyet, 1998 yılında Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ni yayınlamıştır.

1988 yılında kurulan Basın Konseyi, basın meslek ilkeleri adı altında basın özgürlüğünün gerçekleşmesi, basının ahlaka aykırı özel çıkarlara alet edilmesinin engellenmesi, kişi hak ve hürriyetini kısıtlayan, zedeleyen haberlerin önüne geçilmesi, kaynağı belli olmayan haberlerin soruşturulmadan ve doğruluğundan emin olunmadan kamuoyuna servis edilmemesini sağlamak adına faaliyetlerini yürütmektedir (Alemdar, 1990: 109).

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanununun 8. maddesinde yayın ilkeleri doğrultusunda, kamusal sorumluluk anlayışından uzak kalmamak şartıyla yapılacak yayınların, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağını, hiçbir ayırım gözetmeden insan onuru ve özel hayatın gizliliğine saygılı olmayı, milli ve manevi değerleri zedeleyecek yayınların yapılamayacağını belirtmektedir.² RTÜK bunların yanında oluşturduğu izleyici temsilciliği ile ülkemizdeki yayıncı kuruluşların, özdenetim mekanizmaları kurmalarına ve geliştirmelerine yönelik herhangi bir mecburiyet ya da yasal yaptırım olmaksızın, ulusal televizyon kanallarının işbirliği ile 29 Eylül 2006 tarihinde "İzleyici Temsilciliği" uygulaması başlatmıştır. İzleyici temsilciliği sayesinde izleyiciler, televizyon kanalıyla ilgili her türlü görüşlerini, tepkilerini, şikâyetlerini ve eleştirilerini kanal yönetimine iletebilmektedir. Bu sayede kanal yöneticileri, yayın planlama çalışmalarında bu eleştirileri göz önünde bulundurmaktadır. Böylece televizyon kanalları ile izleyiciler arasında doğrudan bir iletişim kurulmaktadır. Ayrıca, 444 1 178 RTÜK İletişim Merkezi kanalıyla Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna intikal eden izleyici önerileri, beğenileri ve şikâyetleri periyodik olarak televizyon kanallarının "İzleyici Temsilcilerine" aktarılarak şikâyetlerin radyo ve televizyon kuruluşlarına iletilmesi sağlanmaktadır.³

¹ Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 2013, <http://www.tgc.org.tr/tarihce.html> (3 Temmuz 2013).

² TBMM, 2013, **6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun**, <http://www.tbmm.gov.tr/genser/kanunlar.htm>, (3 Temmuz 2013).

³ Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, ss. 57-58.

Medya Etik Konseyi, Basın Konseyi'nin çalışmalarıyla kendisine yön çizen, gazetecilik ve televizyonculuk mesleğinin yeniden toplumda itibar kazanması için faaliyet gösteren bir konseydir. 2007 yılında kurulan Konsey, 'Basın Ahlak Esasları' doğrultusunda, yapılacak yayınların devletin bölünmez bütünlüğüne zarar verecek şekilde olamayacağını, haberlerin hukuka aykırı yollardan elde edilip yayınlanamayacağını, haber başlıklarının haberin içeriğini saptıracak ve çelişki yaratacak şekilde olamayacağını, suçlu olduğu kesin yargı kararıyla belirtilmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilemeyeceğini, suç, suçluyu, şiddeti ve terörü teşvik edici yayınların yapılamayacağını belirtir⁴.

Medya Derneği medyanın, TV kuruluşlarının ve gazetelerin içerik açısından kalitelerini yükseltmek, basın özgürlüğünü savunmak, çağa ayak uydurmak amacıyla 2010 yılında kurulmuştur. Derneğin faaliyetleri, meslek öncesi-meslek içi eğitim ve basın özgürlüğüdür. Derneğin hedefleri ise, medyanın ve gazetecilerin kalite standartlarını yükseltmek, basın özgürlüğünün sınırlarını genişletmek, medyadaki çeşitliliği savunmak, medyayla ilgili teknolojik gelişmelerin anlaşılıp, etkin biçimde kullanılmasına yardımcı olmaktır. Dernek kendi amaçlarını, gazeteciliği yeniden sorgulayarak mesleği çağın standartlarına uydurmak, eğitimi sürekli hale getirerek meslek içi eğitime önem vermek, gençleri teşvik ederek akademik çalışmaları desteklemek, özgür ve çok seslilik adına haber ve yorum özgürlüğünü savunmak şeklinde ifade etmektedir⁵.

Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi, ülkemizin 1992 yılında onaylayıp 1 Mayıs 1994'te yürürlüğe koyduğu bir sözleşmedir. Sözleşmede yer alan maddeler iç hukuk kurallarımıza uygulanabilir duruma getirilerek, yürürlüğe konmuştur. Uluslar arası nitelik taşıması yönünden kanun hükmünde bir sözleşmedir. Bu sözleşmenin kendi iç hukukumuzda yansıması, 13 Nisan 1994 tarihinde kabul edilen 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunla gerçekleşmiştir⁶. Bu sözleşme, Avrupa Birliği'nin öncülüğünde hazırlanması, uluslararası bir anlaşma olması, özel televizyon kanalları hususunda düzenlemeler yapması ve çözümler üretmesi, televizyonculuk konusunda Avrupa genelinde ortak bir standart oluşturması bakımından önemli bir sözleşmedir (Demir, 1998:108). Sözleşmede özdenetim konusunda bazı yaptırımlara da değinilmiştir. Bu konuda sözleşmenin 'Yayıncının Sorumlulukları' başlıklı 7. maddesinde⁷, yayınların içerik ve sunuş açısından insan değerine ve temel haklara saygılı olmasından, şiddete, pornografiye, ırksal nefreti kışkırtmaya yönelik yayınların yapılamayacağından, haberlerde gerçeklerin ve olayların tarafsızca sunulmasından ve fikirlerin serbest bir biçimde ifade edilmesinden bahsedilmektedir.

⁴ Medya Etik Konseyi, **Basın Ahlak Esasları**, 2013, <http://www.medyaeetikkonseyi.com/page/Bas%C4%B1n-Ahlak-Esaslar%C4%B1.aspx> (3 Temmuz 2013).

⁵ Medya Derneği, **Misyon Bildirisi**, 2013, <http://www.medyaderneği.org/misyon/> (3 Temmuz 2013).

⁶ RTÜK, **Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi**, 2013, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=6ac52c35-c1e4-4c7f-9768-53b851dd1cae (3 Temmuz 2013).

⁷ RTÜK, **Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi**, 2013, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=6ac52c35-c1e4-4c7f-9768-53b851dd1cae (3 Temmuz 2013), ss. 40-41.

Ombudsman yani okuyucu temsilcileri, gazetecilerin ve yönetimin dikkatine sunulmak üzere kuruma gelen eleştirileri kaleme alıp, gerekli araştırmaları yapmak, kararları vermek, açıklamalarda bulunmak ve hataları düzeltmekle görevlidir (Avşar, 2012:183). Medya organlarında özellikle de yazılı medyada, basın ombudsmanını açılmasının değişik sebepleri vardır. Öncelikle, okurların yayınlanan haberlerin doğruluğunu ve haklılığını takip edebilmeleri, o gazetenin de güvenilirliğini arttırmaktadır. Okurlardan gelen tepkileri dikkate alan haberciler, böylelikle daha duyarlı olmakta ve haberin hazırlanması esnasında daha titiz davranmaktadırlar (Özden, 2005:48). Ayrıca medya organlarının ekonomik bağımlılık nedeniyle sermaye sahipleri tarafından baskı altına alınması, belli kesimlerce güç elde etme aracı haline getirilmesi ve sorumluluk anlayışından uzaklaşması, ombudsmanın medyadaki görevinin bir hayli zor olduğunu ve bir o kadar da önemli olduğunu göstermektedir (Arklan, 2006: 96).

4. Basın-Yayın Organlarındaki Özdenetim Uygulamalarının Habercilik Üzerine Etkisi

Bu bölümde yayın kuruluşlarının özdenetim uygulamalarına yönelik, yapılan nitel araştırmanın detayları ve bulguları aktarılacaktır. Nitel araştırma ile birlikte makale desteklenmeye çalışılacaktır.

4.1. Araştırma Modeli

Yayın kuruluşlarının özdenetim uygulamalarına yönelik yapılan bu çalışmada ise, nitel araştırma tekniği kullanılarak ulusal yayın kuruluşlarının üst düzey yetkilileriyle (Genel Yayın Yönetmeni, Genel Yayın Koordinatörü, Haber Müdürü, Haber Koordinatörü) sözlü mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de ulusal çapta hizmet veren yayın kuruluşları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, ulusal medyanın tümünü temsil ettiği düşünülen 4 yayın kuruluşunun üst düzey yöneticisi oluşturmaktadır. Bu yayın kuruluşları; Habertürk TV, Atv, Kanal D ve Ülke TV’dir. Sayılan yayın kuruluşlarından; Habertürk TV Genel Yayın Koordinatörü Oğuz Usluer, Atv Haber Koordinatörü Mustafa Aşçıoğlu, Kanal D Haber Müdürü Salih Selçuk ve Ülke TV Genel Yayın Yönetmeni Hasan Öztürk ile sözlü mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Yapılan sözlü mülakatların tümü, 2013 yılının Mart ve Nisan aylarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler için öncelikle 9 soru hazırlanmış, ardından cevap aranacak sorular iki uzmanın denetiminden geçerek, 7 soruya indirgenmiştir. Hazırlanan 7 soru için konuyla ilgili 3 akademisyenin görüşleri alınmış ve soruların anlaşılır, konuya uygun olduğu tespit edilmiştir. Sorular üzerinde birtakım değişiklikler yapıldıktan sonra nitel araştırmanın uygulanmasına yönelik yayın kuruluşu temsilcileri seçilmiştir.

4.4. Bulgular ve Yorum

Katılımcılara birbirinden farklı 7 soru yöneltilmiştir. Öncelikle **'Habercilikte karşılaşılan temel sorunlar nelerdir?'** şeklinde bir soru sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 2'de gösterilmiştir:

Habercilikte Karşılaşılan Sorunlar	f
Haber İçeriğindeki Magazinel Unsurlar	3
Reklam Gelirleri ve Ekonomik Problemler	2
Haberde Tektipleşme	2
Haber İçeriğindeki Şiddet Unsurlarının Fazlalığı	2
Haberde İdeolojik Söylem	2
Haber İçeriğindeki Cinsellik ve Pornografik Unsurlar	2
Haber Oluşturan Görsel Malzemelerin Kısıtlılığı	2
Haber İçeriğinin Doğruluğu	2
Yayın Kuruluşlarındaki Yetişmiş Personel İhtiyacı ve İstihdam Sorunu	2
Haberde Etik Kuralların İhlali	2
Muhabir ve Habere Konu Olan İnsanlar Arasındaki İletişim Sorunu	1

Tablo 2: Habercilikte Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Frekans Tablosu

Katılımcıların çoğu (3), haber içeriğindeki magazinel unsurların fazlalığından yakınmaktadır. Örnek vermek gerekirse bir katılımcı; Müslüm Gürses'in cenaze töreninde, haber içeriğinde Gürses'e ait dramatik şarkıların arka fon olarak kullanılması eleştirmiştir. Yine Sarai Sierra ve Münevver Karabulut cinayetlerinde; haber içeriğinde ölen şahıslara ait özel görüntülerin haberlerde yer verilmesi, haberi izleyenler açısından farklı bir şekilde algılanmasına yol açılması, eleştirilen durumlar olmuştur. Katılımcılar, haberin daha çok seyirci tarafından izlenmesi adına yapılan bu yanlışlıklardan yakınmaktadır.

Katılımcılar, basın-yayın organlarındaki habercilikte yaşanan büyük problemlerden biri olarak da, habercilikte önde olmak ve hız kaygısını dile getirmektedir. Örneğin meydana gelen bir trafik kazası sonrası, ölü ve yaralı sayısının tam olarak öğrenilmeden 'son dakika' başlığı altında verilmesi, habercilikte öncü olmak kaygısıyla, eleştirilmektedir.

Haberde etik kuralların ihlali, özel yaşamın gizliliği, masumiyet karnesi gibi konularda eskiye nazaran ciddi hassasiyetlerin gösterildiği, ama yine bu konuda da bazı yanlışlıklar yapıldığı, katılımcıların dile getirdiği problemlerden biridir. Aziz Yıldırım'ın futbolda şike davası kapsamında gözaltına alınması sürecinde, haberlerde yayınlanan gözaltı fotoğrafları ve suçluluğu kanıtlanmadan, suçlu gösterilmesi sonrasında kanalların ağır cezalara maruz kaldıkları görülmüştür.

Katılımcılara ikinci olarak, '*Basını kapsayan özdenetim mekanizmalarının (RTÜK, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Basın Konseyi, Medya Etik Konseyi, Medya Derneği vs.) uygulamalarından hangilerini dikkate alıyorsunuz?*' sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 3'te gösterilmiştir:

Yayın Kuruluşlarının Dikkate Aldığı Özdenetim Mekanizmaları	f
RTÜK	4

Tablo 3: Yayın Kuruluşlarının Dikkate Aldığı Özdenetim Mekanizmalarına Yönelik Frekans Tablosu

Yayın kuruluşlarının hepsi; Basın Konseyi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Medya Etik Konseyi, Medya Derneği gibi özdenetim mekanizmalarından bazılarında üye olmalarına rağmen, cezai müeyyide yetkisi bulunmadığından dolayı, bu mekanizmaların yeterli ölçüde özdenetim sağlamadığını ifade etmiştir. Kurulan bu özdenetim mekanizmalarının; tartışmalı bir yapıya sahip olması, çağın gerisinde kalması, bütün medyayı kucaklayan bir yapıda olmaması, verdikleri cezaların caydırıcı özelliğinin bulunmaması gibi nedenlerden dolayı kanal yöneticileri, bu kuruluşları pek de dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Ancak katılımcıların tümü, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) kararlarını, önerilerini, görüşlerini, ellerinden geldikçe dikkate aldıklarını ifade etmiştir. Özellikle RTÜK'ün yayıncı kuruluşlar üzerindeki yaptırım gücü yüksek olduğundan ve kuruluşlara caydırıcı cezalar uyguladığından (para, program iptali vs.) yayın kuruluşları, bu mekanizmayı ciddi ölçüde dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılara üçüncü olarak, '*Özdenetim uygulamalarınız nelerdir?*' sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 4'te gösterilmiştir:

Yayın Kuruluşlarının Kurumsal Özdenetim Mekanizmaları	f
İç Denetim Mekanizması	4
Kurumsal Yayın İlkeleri	1

Tablo 4: Yayın Kuruluşlarının Kurumsal Özdenetim Mekanizmalarına Yönelik Frekans Tablosu

Yayın kuruluşlarının tümü, kurumsal özdenetim mekanizmalarının olduğunu ifade etmiştir. Kanalda yayınlanan başta haber olmak üzere bütün programların, sorumlu görevlilerce kanalın yayın politikası doğrultusunda, denetimden geçtiği ifade edilmektedir. Her kanalda bulunan 'İzleyici Temsilcisi' vasıtasıyla kanala gelen her türlü şikâyet, istek ve öneriler dikkate alınmakta ve gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Katılımcılar ayrıca, kanalda bulunan hukuk bürolarından, gerekli gördükleri durumlarda, kanunlar çerçevesinde yayıncılık yapmak adına çeşitli görüşler aldıklarını belirtmişlerdir.

Ayrıca bir katılımcı, kurumsal özdenetim mekanizması bağlamında Kanal D'nin uymuş olduğu Doğan TV Holding Yayın ilkelerinin olduğunu dile getirmiştir. Bu holding çerçevesinde yayın yapan tüm kuruluşların, bu ilkelere uymak zorunda olduğunu; dolayısıyla Kanal D'nin, iç denetim mekanizmasıyla birlikte, Doğan TV Holding Yayın İlkeleri kapsamında habercilik yaptığı ifade etmiştir.

Katılımcılara dördüncü olarak; **'Haberlerinizde özdenetim uygulamasına yer veriyor musunuz?'** sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 5'te gösterilmiştir:

Haberlerinizde Özdenetim Uygulamalarına Yer Veriliş Şekli	f
Haber Müdürü/Koordinatörü	4
Haber Editörleri	4
Genel Yayın Yönetmeni	2

Tablo 5: Haberlerinizde Özdenetim Uygulamalarına Yer Veriliş Şekline Göre Oluşturulan Frekans Tablosu

Katılımcılar, haberlerin oluşturulmasında çeşitli özdenetim yöntemlerine yer verdiklerini beyan etmişlerdir. Şöyle ki, haberin oluşturulması esnasında, habere giden kameraman ve muhabirden editöre; editörden genel yayın yönetmenine kadar haberler belirli süzgeçlerden geçmektedir. Muhabirin yaptığı haber, kanal içerisinde önce editör süzgecinden geçmektedir. Sonrasında, haber müdürü ve genel yayın koordinatörü-yönetmeninden geçmektedir. Yapılan tüm işlemler, kanalların kendi sistemlerinde kayıt altına alınmakta ve böylece haber üzerinde yapılan her değişiklik kaydedilmektedir. Yayın kuruluşlarından bazıları, özellikle anahaber bülteni öncesinde haber editörleri, haber müdürleri ve genel yayın yönetmenlerinden oluşan bir ekiple toplantı yapmakta ve hangi haberin, ne şekilde ekrana geleceğine karar vermektedirler. Böylece kendi özdenetim mekanizmalarını oluşturup, kamuoyuna sunulan haberlerin daha güvenilir ve izlenilebilir olmasını sağlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara beşinci olarak; **'Özdenetim uygulamaları için kanalın kendisi yeterli mi, dışarıdan bir üst kurula ihtiyaç var mı?'** sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Kurumsal Özdenetim Mekanizmalarının Yeterlilik Durumu	f
Yeterlidir	2
Yetersizdir	2

Tablo 6: Kurumsal Özdenetim Mekanizmalarının Yeterlilik Durumuna yönelik Frekans Tablosu

Katılımcılar, kurumsal özdenetim mekanizmalarının yeterliliği durumunda ikiye ayrılmışlardır. Katılımcıların yarısı kurumsal özdenetim mekanizmalarının sağlam işlediği sürece yeterli olduğunu, diğer yarısı da yetersiz olduğunu ve dışa-

rıdan bir denetleyici-düzenleyici kuruluşun var olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu kuruluşu ise, RTÜK olarak açıklamışlardır. RTÜK dışında herhangi bir kuruluşa gereksinim olmadığını, zira bu kuruluşların yaptırım güçleri olmadıkları için, dikkate alınmadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak katılımcılar, RTÜK'ün görevini yerine getirirken çifte standart uyguladığını ve bu nedenden dolayı güven yitirdiğini de beyan etmişlerdir.

Katılımcılara altıncı olarak; '*Hâlihazırdaki özdenetim uygulamalarını yeterli buluyor musunuz?*' sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 7'de gösterilmiştir:

Hâlihazırdaki Özdenetim Uygulamalarının Yeterlilik Durumu	f
Yeterlidir	3
Yetersizdir	1

Tablo 7: Hâlihazırdaki Özdenetim Uygulamalarının Yeterlilik Durumunu Gösteren Frekans Tablosu

Katılımcılar, hâlihazırdaki özdenetim mekanizmalarından sadece RTÜK'ü dikkate aldıklarını ve RTÜK'ün uygulamalarının yeterli olduğunu ifade etmiştir. Hatta RTÜK'ün uygulamalarını aşırı bulan katılımcılar olduğu gibi RTÜK'ün üzerindeki siyasal etkiden dolayı yetersiz bulan katılımcılar da olmuştur. Katılımcıların çoğu, Basın Konseyi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti gibi özdenetim kuruluşlarının görevlerini yerine getiremeyerek işlevlerini yitirdiğini beyan etmiştir.

Katılımcılara son olarak; '*Farklı bir özdenetim modeli öneriniz var mı?*' sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 8'de gösterilmiştir:

Alternatif Özdenetim Modeli Önerisi	f
Yok	3
Var	1

Tablo 8: Alternatif Özdenetim Modeli Önerisine Yönelik Frekans Tablosu

Katılımcıların çoğunluğu farklı bir özdenetim modeli önerisi sunmamıştır (3). Çünkü evrensel gazetecilik ilkelerinin benimsendiği sürece, habercilikte problem yaşanmayacağını dile getirmişlerdir. Özellikle televizyon haberciliği anlamında, hukuki açıdan zor duruma düşüldüğü durumlarda, kanal içerisindeki hukuk bürolarının bu anlamda yeterli olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar, kanallarda görev alan sorumlu kişilerin; haberciliği, hem evrensel gazetecilik ilkeleri hem de vicdani, ahlaki ve kültürel değerleri gözeterek yaptığı sürece bir problem yaşanmayacağını ifade etmişlerdir.

Ancak bir katılımcı yeni bir özdenetim mekanizması önerisi sunmuştur. Şöyle ki bu özdenetim mekanizmasında, yayın kuruluşlarından seçilen kişilerin (editör, haber müdürü vs.) olması gerektiğini beyan etmiştir. Bu sayede, yayın kuruluşlarında daha rahat özdenetim uygulanacağını belirtmiştir.

Sonuç :

Düşünme, düşündüklerini ifade etme ve iletişim kurma yetileriyle dünyaya gelen insanoğlu, var olduğu günden bu yana hep iletişim kurma çabası içerisinde olmuştur. En yakınında bulunan kişilerden en uzağında bulunan kişilere kadar, iletişim ve etkileşim kurma ihtiyacı hisseden insan, yaşadığı her türlü duygu-düşünceyi, meydana gelen her türlü olayı doğasında bulunan merak ve öğrenme isteğiyle, çevresindekilere iletme gayretinde bulunmuştur.

İnsanlar yakın ve uzak diyarlarla olan haberleşme isteğini, içinde bulunduğu yerin ve zamanın koşullarına uygun araç ve gereçlerle yapmıştır. Gerek sözlü iletişimle gerek bedensel hareketlerle ve gerekse de yaşadığı ortamdaki araç ve gereçlerle bu isteği gerçekleştirmiştir. Çağın koşullarıyla şekillenen bu iletişim araçları, zamanla yazıya dönüşmüş ve yine ilerleyen teknolojiyle birlikte de sese, görüntüye ve elektronik hale bürünmüştür. Özellikle yazının icadıyla iletişim kuran insanlar, kâğıdın ve baskı makinelerinin ortaya çıkmasıyla iletişimi daha profesyonel hale getirmişlerdir. Yaşadıkları yerde vuku bulan bir olay, insanlara duyurulması gereken önemli bir hadise; yazılıp, basılıp, çoğaltılarak uzak diyarlara kadar duyurulabilmiştir.

İletişim konusunda kendini yenileyen insanoğlu, geliştirdiği araçlarla iletişimi yayıncılığa dönüştürmüş, gazete, dergi ve kitap basımına geçmiştir. Telgraf, telefon ve radyonun icadıyla sesi bir yerden başka bir yere aktararak, iletişime farklı bir boyut kazandırmıştır. Yine aynı şekilde televizyonun icadı, iletişimi yazılıdan, işitselle, işitselden de görsele dönüştürmüştür. Artık insanlar yapılan radyo ve televizyon yayıncılığıyla, yer türlü bilgiye daha kısa sürede ulaşma şansına sahip olmuştur. Son olarak internetin ortaya çıkması, iletişimi dijital ortama taşımış, yazı, görüntü ve ses iç içe girerek daha ayrıntılı ve daha kapsamlı içerik, topluma sunulmuştur.

Yapılan radyo, televizyon ve internet yayıncılığında, insanların daha çabuk ve güvenle edinmek istedikleri bilgi, habercilikle mümkün olmaktadır. Özellikle televizyon haberciliği, insanların hem yaşadıkları ülkede hem de kendilerinden uzak ülkede meydana gelen her türlü gelişmeyi, topluma iletmesi bakımından üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir mecradır. Çünkü günümüzde insanlar, bir internet ya da radyo yayınından ziyade televizyon haberlerinde, hem görüp hem işitip hem de okuyarak gelişmeler hakkında daha kapsamlı bilgi sahibi olabilmekte ve bundan hareketle zihinlerinde belirli düşünceler şekillendirebilmektedir.

İletişim araçlarının insanoğlunun fikir dünyasına hitap etme gücünün farkında olan çeşitli odaklar, yaşanan tüm bu önemli gelişmelere rağmen, toplumumuzun çok uzun yıllar bilgilendirilmesini ve olaylardan haberdar edilmesini sağlayan radyo ve televizyon üzerinde, hâkimiyet kurma çabalarına girişmiştir. Medya araçlarının bu muazzam gücü, ekonomik ve siyasi gücü elinde bulunduran kesimlerin iştahını kabartmış, yapılan yayınlar üzerinde baskı kurup toplumu yönlendirme derdiyle yanıp tutuşmuşlardır. Kitle iletişim araçları üzerine kendini siyasi anlamda gösteren bu baskı, özellikle özel televizyon yayıncılığına geçilmesiyle ekonomik anlamda da göstermeye başlamıştır.

Ülkemizde 2000’li yıllara geldiğimizde, özel televizyon kanallarının hızla artması ve medya sektöründe görülen tekelleşmeler, medya üzerinde kurulacak otanın bir başka şekli olmuştur. İdeolojik düşüncelerin presleri altında yıllarca ezilen medya, bu yıllarda maalesef medya patronlarının keyfi uygulamalarına kurban gitmiştir. Kendi sancaklarını istedikleri gibi dalgalandıran zihniyetlerin sıkıntılarını hâlen yaşadığımız bu dönemde, medya ve özellikle de yayıncılık sektörü ciddi yaralar almaktadır.

Özgür düşünce ve demokratik ortamın olmadığı, patrona itaatın iş garantisi olduğu dönemde yapılan yayıncılığın ve haberciliğin ne derece sağlıklı olacağı şüpheleri arttırmaktadır. Medya personelinin ve özellikle de muhabirlerin iş kaybetme korkusu sebebiyle, çalıştığı kurumun prensiplerine göre çekim yapıp haber yazması, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir mevzudur. Özellikle geçmiş dönemlerde, patronlar tarafından muhabirlere ısmarlama haberlerin yaptırılması, habercilik kisvesinde özel hayatın gizliliğın ihlal edilmesi, insan hak ve özgürlüklerinin kısıpaca alınması, medyanın içinden çıkılmaz hallere düştüğü dönemler olmuştur.

Haberı oluşturan değerlerden, gerçeklik, güncellik, önemlilik ve anlaşılrlık gibi değerlerin göz ardı edildiğı; haberin izlenilirliğı ve reyting kaygısı yüzünden habere yedirilen pornografik unsurların haberin önüne geçmesi; kamu vicdanının bertaraf edilip şiddet içerikli sahnelerin ekranlara getirilmesi, televizyon haberciliğının en büyük problemlerinden birisidir. Mesleki etik ve ahlaki değerlerin yok sayıldığı, kamuoyunu bilgilendirme düşüncesinin önüne, insanların eğlendirilmesi düşüncesinin geldiğı bir yayıncılıkta problemlerin olmaması kaçınılmazdır.

Bu makalede detaylı olarak incelendiğı gibi, ülkemizde kurulan ve oluşturulan özdenetim mekanizmalarını genel olarak ele aldığımızda kurulan oluşumların, birtakım faaliyetler içerisine girdikleri görülmektedir. Fakat bu faaliyetlerin yeterli olduğu noktasında akıllarda soru işaretleri bulunmaktadır. Hâlihazırda işlevsel görünen ve medya kuruluşlarınca da dikkate alınan özdenetim mekanizmalarından sadece RTÜK, bu anlamda başarılı bulunmaktadır. Basın-yayın organlarının yaptıkları yayınlarda ve özellikle habercilikte, kamuoyundan gelen olumlu-olumsuz bildirimleri, RTÜK’ün izleyici temsilciliğı ve okuyucu temsilcilikleri vasıtasıyla dikkate aldıkları görülmektedir. Kanalların üst düzey yöneticileriyle de yaptığımız görüşmelerde de en etkili özdenetim mekanizmalarının, RTÜK ve okuyucu-izleyici temsilcilikleri olduğu anlaşılmaktadır. Diğer özdenetim mekanizmalarının medya kuruluşları üzerinde etkisinin olmamasının en büyük nedeni, bu mekanizmaların medya kuruluşlarınca yeterli ölçüde benimsenmemesidir.

Haberlerin oluşturulması esnasında, başta kendi vicdani muhasebesini yapmayan, sonrasında gazetecilik etik ve ahlak kurallarını gözetmeyen, toplumun doğru bilgi edinmesini dikkate almayan, mesleğın gerektirdiğı sorumluluk bilinciyle hareket etmeyen muhabirler-editörler vs. toplumun güvenle seyredip okuduğı haberleri, maalesef yanlış şekillendirmektedirler. Bunların yanında, halktan gelen olumlu-olumsuz bildirimleri göz önünde tutmayan, özdenetim bilincinden yok-

sun medya yöneticileri, günümüz haberciliğinin en büyük problemlerinden birisi olan etik-ahlak sorununun büyümesine neden olmaktadır.

Faaliyet gösteren özdenetim kuruluşlarından Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Basın Konseyi, Medya Etik Konseyi gibi kuruluşların cezai yaptırımlarının olmaması, kınama ve uyarma cezalarının yetersiz kalması, gelişen ve giderek iç içe giren kitle iletişim araçlarının yeniliklerine ayak uyduramaması, çağın gerisinde kalması, medya kuruluşları üzerindeki işlevselliklerini yitirmelerine neden olmaktadır. RTÜK'ün bu anlamda vermiş olduğu cezaların para cezası olması ve medya kuruluşlarının tamamıyla ekonomik kaygılarından dolayı RTÜK'ten çekinmeleri, meselenin bir başka boyutudur. Oysaki toplum nazarında, medyanın sorumluluk bilincine sahip olan bir kişi ya da kurumun maddi cezalardan ziyade, manevi yaptırımlardan ders alması ve gerekli yeniliği kendisinde oluşturması gerekmektedir.

Manevi prestijin maddi kazançların önüne geçtiği zihniyetler sayesinde özdenetim konusu geçerliliğini koruyacaktır. Yapılan bir yanlışın, kamuoyuna etraflıca duyurulması ve diğer kuruluşlara da örnek teşkil edecek şekilde bilgilendirilmesi, bu anlamda atılacak önemli adımlardan birisi olacaktır. Bununla birlikte, kanalların üst düzey yöneticileriyle yaptığımız görüşmelerden de ortaya çıkan sonuç şudur ki, RTÜK'ün yanında oluşturulacak yeni bir kurul, özdenetim ve medyanın denetimi hususuna katkı sağlayacaktır. Fakat oluşturulacak bu kurulda, medyanın içerisinden gelmiş, mesleki etik ve ahlak ilkeleriyle yoğrulmuş, sorumluluk bilincine sahip, toplumun nabzını her daim gözetken kişilerin olması olmazlardandır.

Gerek gazete ve dergilerde sunulan haberlerde gerekse de bir ailenin küçük-büyük demeden toplu bir şekilde bir araya gelerek izlediği anahaber bültenlerinde, ekrana sunulacak her bilginin özenle üzerinde durulması ve titizlikle yayın yapılması gerekmektedir. Meydana gelen bir problem karşısında ne yapması, nereye müracaat etmesi gerektiğini bilen bir vatandaş da bu bilinçle hareket ederek özdenetime katkıda bulunmalıdır. Unutulmamalıdır ki özdenetim, tamamıyla kişinin kendi vicdanında başlayan bir durumdur. Sorumluluk duygusuyla yetişmiş nesiller sayesinde, özdenetim konusunda hem toplum hem de medya nezdinde duyarlı insanlar yetişecek ve medya eski itibarına kavuşacaktır.

Kaynakça :

Arklan, Ümit. **Bir Kamu Denetim Sistemi Olarak Ombudsman ve Türkiye’de Uygulanabilirliği**, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Sayı:3, 2006.

Avşar, Zakir. **Ombudsman-İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi**, İstanbul, Hayat Yayınları, 2012.

Demir, Vedat. **Türkiye’de Medya ve Özdenetimi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1998.

Ertan, Bengü. **Televizyon Haberlerinde Magazinleşme**, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara, 2011.

Girgin, Atilla. **Haber Yazma Teknikleri, Haberci Adayının El Kitabı**, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 1998.

Matelski, Marilyn J. **TV Haberciliğinde Etik**, Bahar Öcal Düzgören (çev.), İstanbul, YKY, 1996.

MEB, **Gazetecilik-Televizyon Haberciliği**, Ankara, 2008.

Özden, Kemal. **Ombudsman; Yeni Yönetim Anlayışı İçin Bir Model**, İstanbul, Tasam Yayınları, 2005.

Roshco, Bernard. **Newsmaking**, The University of Chicago Press, London, 1975.

Şeker, Mustafa. **Televizyon Haberciliğinde Küresel Format ve Haberciliğe Etkileri**, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Sayı:4, (Ocak 2007).

Tokgöz, Oya. **Temel Gazetecilik**, Ankara, İmge Yayınları, 2012.

Uğurlu, Faruk ve Şerife Öztürk, **Türkiye’de Televizyon Haberciliği-Özel Televizyon Kanallarının Getirdikleri**, Konya, Tablet Kitapevi, 2006.

Zeki, Ahmet. **Türkiye’deki Özel Televizyon Haberciliğinde İki Farklı Anlayış: Show TV-NTV Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi SBE, 2006.